

ประวัติศาสตร์นอกตำรา

สยามรัฐตามทรงสนะโลกตะวันตก

ไกรฤกษ์ นานา

คิดพัฒนกรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

ประวัติศาสตร์นอกตำรา
สยามรัฐตามทรงคนะโลกตะวันตก

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง

ภาพจากปก

พระบรมสาทิสลักษณ์รัชกาลที่ ๕ พร้อมตราแผ่นดิน ในโปสเตอร์ที่ระลึก
คราวพระเจ้าชาร์ลที่ ๒ แห่งรัฐเซียงนามต่ออายุสนธิสัญญาพันธมิตรกับ
ฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๙๐๓ ซึ่งเป็นการรวมภาพผู้นำโลกครั้งสำคัญ

ประวัติศาสตร์นอกตำรา
สยามรัฐตามทรงคนะโลกตะวันตก

ไกรฤกษ์ นานา

ตัวอย่าง

ราคา ๒๕๐ บาท

ฝ่ายงานรับจ้างพิมพ์ : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)
รับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๑๙, ๒๔๒๔

โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๙๐๐๒

หากสถานประกอบการ หน่วยงานต่างๆ แสรมุขกด

ต้องการสั่งซื้อจำนวนมากในราคาพิเศษ

โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๓

โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๙๐๑๒

ประวัติศาสตร์นอกตำรา

สยามรัฐตามทรศนะโลกตะวันตก • ไกรฤกษ์ นานา

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

ราคา ๒๕๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ไกรฤกษ์ นานา.

ประวัติศาสตร์นอกตำรา

สยามรัฐตามทรศนะโลกตะวันตก.

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๖๐.

๒๗๒ หน้า.

๑. ไทย-ประวัติศาสตร์-กรุงรัตนโกสินทร์-รัชกาลที่ ๕, ๒๔๑๑-๒๔๕๓. I. ชื่อเรื่อง.

959.373

ISBN 978 - 974 - 02 - 1545 - 5

สำนักพิมพ์มติชน

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาพ, สุพจน์ แจ้งเร็ว, นงนุช สิงห์เดชะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เท่งวิเศษ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์, อพิสิทธิ์ ชีระจาวรรณ
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พอลลา สามสี
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : มณฑล ประภากรเกียรติ
- พิสูจน์อักษร : โชติช่วง ะวิน | พัทธินันท์ อินทรหอม
- รูปเล่ม : กัดตึ๋ย สก๊อต
- ศิลปกรรมออกแบบปก : นุสรา สมบุญรัตน์
- ประชาสัมพันธ์ : สุภาชัย สุชาติสุธารม

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนาม

ประชาชนวัฒณ์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๕๕

โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๕๔๑๔

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองงานเตรียมพิมพ์ บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนาม ประชาชนวัฒณ์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชาสรรค์ ๒

ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๒๑๑๑, ๐-๒๕๔๐-๐๕๑๖

โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๐๕๑๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนาม ประชาชนวัฒณ์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

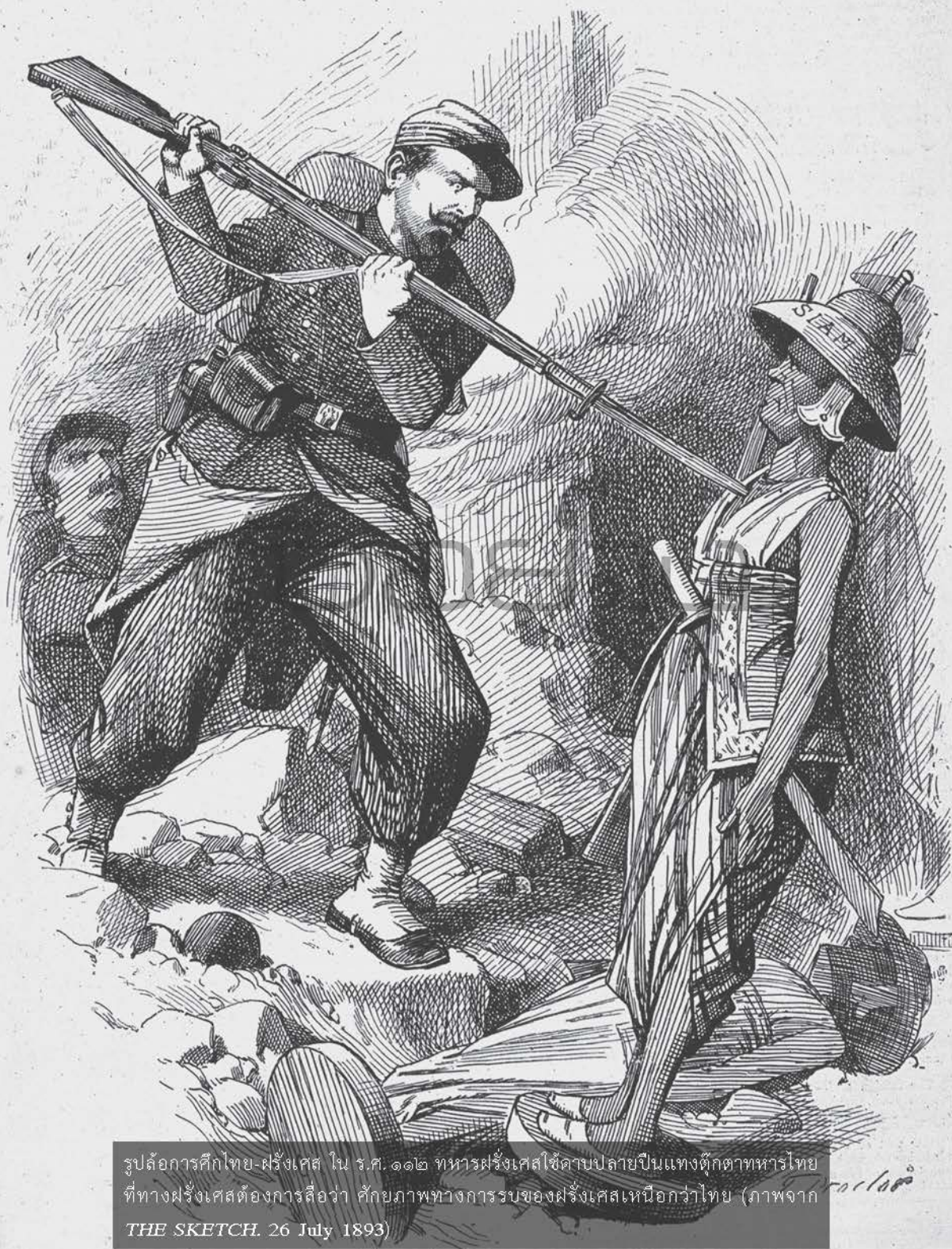
โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๖๐

โทรสาร ๐-๒๕๔๐-๙๐๑๒

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd., Praekankate 1, Chatuehak, Bangkok 10900 Thailand

THE CARTOON OF THE WEEK.

รูปล้อการศึกไทย-ฝรั่งเศส ใน ร.ศ. ๑๑๒ ทหารฝรั่งเศสใช้ดาบปลายปืนแทงตุ๊กตาทหารไทย
ที่ทางฝรั่งเศสต้องการสื่อว่า ศักยภาพทางการรบของฝรั่งเศสเหนือกว่าไทย (ภาพจาก
THE SKETCH. 26 July 1893)

"VIVE LA GLOIRE!"

สารบัญ

ประวัติศาสตร์นอกตำรา
สยามรัฐตามทรงคนะโลกตะวันตก

คำนำผู้เขียน (๑๐)

ถ้าไม่ทำสิ่งต่อไปนี้...

สยามคงถูกอังกฤษกล่มไปแล้วตั้งแต่ในรัชกาลที่ ๔ ๒

“นิราศปารีส”

เบาะแสใหม่ของมงกุฎพระจอมเกล้า ๓๐

พงศาวดารกระซิบยัน

วิบากกรรมผู้นำฝรั่งเศส หยุดยั้งแผนยึดไทยเป็นเมืองขึ้น ๕๘

ราชการลับ

ของสมเด็จพระปรมหาราชดำรงราชานุภาพ ๙๐

ความหลากหลายของภาพ

พระเจ้ากรุงสยาม ในเอกสารที่สาบสูญจากเมืองไทย ๑๒๐

“บองบวัญ” รัชกาลที่ ๕

ข้อมูลที่สาบสูญจากพงศาวดารไทย

๑๔๒

“ภาพล่องหน” รัชกาลที่ ๕

ในสารบบภาพร่างอย่างหวัด และภาพถ่ายเวลาเฟลอ

๑๗๖

อิง...หลักฐานใหม่

พริ้งยกเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์

ขึ้นแทนผู้นำโลกแถวหน้า

๒๐๒

“ประเทศที่ ๓” มองกรณ์ ร.ศ. ๑๑๒

ฝรั่งเศสไม่คิดยึดเมืองไทย

แต่มุ่งหวังจัดตั้งสหภาพอินโดจีน

๒๒๖

คำอุทิศ

คุณความดีของหนังสือเล่มนี้
ขออุทิศให้

พระพิเชตสรพานิข (อาตี๋ อาหมัด นานา)

คุณทวดของผู้เขียน
ขุนนางกรมพระคลังสินค้าในรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕
เป็นเจ้าของงานจัดตั้งซื้อสิ่งของต่างประเทศ

เพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย

เถลิงถวัลย์ ๙๐๐

เป็นผู้จงรักภักดีต่อราชวงศ์จักรี

อย่างยิ่งยวด

ไกรฤกษ์ นานา

กองทัพฝรั่งเศสสู้รบกับกองทัพญวนในดงเกีย

คำนำ

ประวัติศาสตร์นอกตำรา
สยามรัฐตามทรรศนะโลกตะวันตก

เรื่องราวของสยามประเทศที่ปรากฏในพงศาวดารไทยโดยมากมักจะถูกบันทึกไว้โดยพระเจ้าแผ่นดิน เจ้านาย หรือขุนนางไทยที่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ ผู้เดินทางเข้ามายังสยามด้วยเหตุผลด้านการทูตและการค้า

เรื่องทำนองนี้ดำเนินมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่จะมีรายละเอียดมากขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อรูปถ่ายจากเมืองไทยถูกบันทึกภาพ และนำออกไปประชาสัมพันธ์ภายนอกประเทศอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็มีข้อมูลอีกด้านหนึ่งที่ถูกวิเคราะห์วิจารณ์โดยชาวตะวันตกที่รู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยดี มีทั้งนักการเมือง นักยุทธศาสตร์ นักเดินทาง หรือแม้แต่นักบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ที่เปิดเผยเรื่องของสยามในแง่มุมอื่นซ่อนเร้นต่างๆ

เรื่องเหล่านี้แม้ว่าจะมีเป็นส่วนน้อย แต่ก็มักสงรายละเอียดได้ลึกซึ้งจากการที่ฝรั่งได้พยายามค้นคว้าอย่างจริงจังเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย แล้วนำมาตีแผ่อย่างเกรียวกราวในวาระที่ประเทศของตนพัวพันอยู่ด้วยทางการเมือง การต่างประเทศ การศึกสงคราม และข่าวการเสด็จประพาสยุโรปในรัชกาลที่ ๕ เป็นต้น

การได้ศึกษาเรื่องเหล่านี้ช่วยให้เราได้ค้นพบแง่มุมใหม่ๆ ซึ่งไม่พบในหนังสือประวัติศาสตร์ไทยฉบับพื้นฐาน อันเป็นทรรศนะของชาวตะวันตกที่มองโลก และตีความเกี่ยวกับประเทศของเราผิดแผกแตกต่างออกไปจากที่เรารับรู้กัน

ภารกิจของผู้เขียนคือการได้นำเรื่องราวเหล่านี้กลับมาให้คนไทยได้อ่าน จะได้เข้าใจภาพลักษณ์และความเป็นไปของกรุงสยามในอีกมิติหนึ่งที่เราเข้าใจไม่ถ่องแท้มาก่อน

ขอขอบคุณสำนักพิมพ์มติชนที่เห็นความสำคัญของมุมมองใหม่ๆ ในประวัติศาสตร์ไทย และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนได้นำเสนออย่างต่อเนื่องเสมอมา

ไกรฤกษ์ นานา
นักวิชาการทางประวัติศาสตร์
๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙

เป็นชาวกรุงเทพฯ โดยกำเนิด เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ นิवासสถานเดิมอยู่ที่บ้านเชิงสะพานช้างโรงสี ถนนบำรุงเมือง ซึ่งเป็นบ้านเดิมของคุณปู่ สืบสายโลหิตมาจากคหบดีชาวเมืองสุรต ประเทศอินเดีย ต้นตระกูลคือ ยี่งยี่ อาลี อาหมัด นานา ผู้เป็นทวดเดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ครั้น พ.ศ. ๒๕๐๐ คุณทวดรับราชการในกรมพระคลังสินค้าสังกัดกรมท่าขวา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระพิเชตสรพนาธิบดี ไกรฤกษ์ เป็นทายาทรุ่นที่ ๔ ในตระกูลนานา ในสายสกุล ทานโสภณโกศล นานา (ชูชีพ อาลีบาย นานา)

การศึกษาประถมต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก (AC 2516 รุ่นลานกรวด) ตามแบบอย่างบุตรหลานคหบดีในอดีต จบแล้วจึงไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขา Travel & Tourism Management (เกียรตินิยม) ณ ประเทศอังกฤษ และเศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง (เกียรตินิยมอันดับสอง) เริ่มงานครั้งแรกกับบริษัท เอ็ม. ดี. ทัวร์ พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นผู้บุกเบิกแผนกทัวร์ยุโรปคนแรกของบริษัท

สนใจประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ยังเด็ก สมัยอยู่โรงเรียนอัสสัมชัญ ได้แรงบันดาลใจจากบทเรียนในหนังสือตุดนศึกษาของเจษฎาจารย์ ฟ. ฮีแลร์ เมื่อเติบโตใหญ่และได้ท่องเที่ยว จึงมีโอกาสค้นคว้าความรู้ในต่างประเทศกว้างขวางขึ้น เริ่มสะสมเอกสารโบราณเกี่ยวกับประเทศสยามตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ ส่วนหนึ่งด้วยความมีใจรักและภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิด อีกส่วนหนึ่งจากการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในวิชาชีพ นอกจากอาชีพที่ถนัดแล้วยังเป็นนักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ประวัติผู้นำโลก และนโยบายการเมืองระหว่างประเทศ

เขียนบทความลงในนิตยสารศิลปวัฒนธรรมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ มีผลงานอย่างต่อเนื่องในนิตยสารศิลปวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ หนังสือที่รวบรวมเป็นเล่ม ดังนี้ • พระพุทธเจ้าหลวงในโลกตะวันตก • KING MONKUT หยุดยุโรปยึดสยาม • พระจอมเกล้าฯ รู้เท่าทันตะวันตก • แฮมม่อนนา สายลับวังหลวง • พระมหากษัตริย์โลกไม่ลืม เล่ม ๑ และ เล่ม ๒ • สยามที่ไม่ทันได้เห็น • เบื้องหลังเสด็จประพาสยุโรปในรัชกาลที่ ๕ • สมุดภาพรัชกาลที่ ๔ : วิกฤติและโอกาสของรัตนโกสินทร์ในรอบ ๑๕๐ ปี • สยามผู้อิสระภาพตนเอง ทางออกและวิธีแก้ปัญหาชาติบ้านเมือง เกิดจากพระราชกุศโลบายของพระเจ้าแผ่นดิน • ปิยมหาราชานุสรณ์ • ประมวลภาพไปรษณียบัตร รัชกาลที่ ๕ • ค้นหารัตนโกสินทร์ สิ่งที่เราไม่รู้ อาจไม่ใช่ทั้งหมด • เบื้องหลังการเยือนกรุงสยามของมกุฎราชกุมารรัสเซีย • ค้นหารัตนโกสินทร์ ๒ เทิดพระเกียรติ ๑๐๐ ปี วันสวรรคตรัชกาลที่ ๕ • ความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี และไทย-กรีซ ครบ ๕๐ ปี (กระทรวงการต่างประเทศ) • สมุดภาพเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ • ๕๐๐ ปี สยามสัมพันธ์สองแผ่นดินไทย-โปรตุเกส • เบื้องหลังสัญญาเบาริงและประวัติศาสตร์ภาคพิสดาร ของ Sir John Bowring • หน้าหนึ่งในสยาม และไขปริศนาประเด็นอำพรางในประวัติศาสตร์ไทย

တစ်ခါတစ်ရံ

ประวัติศาสตร์นอกตำรา
สยามรัฐตามทรงคนะโลกตะวันตก

ตัวอย่าง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ผู้เขียนได้ออกหนังสือมหากาพย์
เล่มหนึ่งชื่อ “เบื้องหลังสัญญาเบาริ่งและประวัติภาค
พิสดารของ Sir John Bowring” (ศิลปวัฒนธรรมฉบับ
พิเศษ) ต่อมาอีก ๒ ปี ก็ได้ค้นพบข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่
เพิ่มเติมของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติฯ ทรง
ยื่นยันเงื่อนไขสำคัญบางอย่างเกี่ยวกับสัญญาฉบับนี้
แต่เราไม่กล้าฟันธงมาก่อน อันเป็นเครื่องเตือนใจว่า
เหตุการณ์รุนแรงเกือบจะได้อุบัติขึ้น หากไทยไม่ยอม
ตกลงทำสัญญากับอังกฤษแต่โดยดี

ถ้าไม่ทำสิ่งต่อไปนี้...
สยามคงถูกอังกฤษถล่มไปแล้ว
ตั้งแต่ในรัชกาลที่ ๔